

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์ความมียู่ของเทพในพุทธปรัชญาเถรวาท

ผู้วิจัย : นายวิชัย ศรีแก้ว

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาภุชณะ ตรีโณ ผศ.ดร. ป.ธ.๓, M.A., Ph.D.

: รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน ป.ธ.๕, พธ.บ., อ.ม., Ph.D.

: ดร.วีรชาติ นิ่มอนงค์ ป.ธ.๖, พธ.บ., M.A., Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา ๑๘ กันยายน, ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

ในวิทยานิพนธ์นี้ บัณฑิตผู้วิจัยมุ่งที่จะ การศึกษา การศึกษาวิเคราะห์ความมียู่ของเทพในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท โดยผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๑ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเทพในพุทธปรัชญาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษา ประเภทและ ธรรมชาติเป็นเหตุทำให้เกิดเป็น เทพในพุทธปรัชญาเถรวาท (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความมียู่ของเทพในพุทธปรัชญาเถรวาท

ผลการวิจัยพบว่า สำหรับพระพุทธศาสนานั้นถือว่าเทพเป็นสัตว์ โลกชนิดหนึ่งที่เกิดมาและอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมแต่มีภพภูมิที่อยู่เหนือภพภูมิของมนุษย์ นอกจากนั้นพระพุทธศาสนาก็ยังเห็นว่าเทพในทางพระพุทธศาสนานั้นเดิมทีมาจากมนุษย์และมนุษย์ก็มีโอกาสบางอย่างมากกว่าเทพเช่นมนุษย์สามารถที่จะบรรลุธรรมได้ดีกว่าเทพเจ้าทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่มีภพภูมิที่เหมาะสมกับการบรรลุธรรม นอกจากนั้นจากการศึกษาที่จะพบว่าแนวคิดหรือความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นก็มีพัฒนาการมาจากความเชื่อเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์แต่เป็นพัฒนาการในเชิงของการตีความหรือการนำเสนอความจริงเกี่ยวกับเทพเจ้าเสีย ใหม่จากเดิมที่ชาวอินเดียมีความเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นเป้าหมายของชีวิตและเป็นผู้ที่สร้างสรรพสิ่งรวมกระทั่งมนุษย์ด้วยทำให้เทพเจ้ามีความสำคัญกับมนุษย์แง่ของการบวงสรวงบูชาเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจ และสวดมนต์อ้อนวอนเพื่อให้เทพเจ้าโปรดปรานและเมตตาคล้อยตามสิ่งต่างให้ กิดขึ้นกับชีวิตและสังคมของคน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพิงอำนาจเทพ ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นได้สอนว่าเทพเจ้านั้นไม่ใช่สิ่งสูงสุดของเป้าหมายชีวิตมนุษย์และไม่ได้เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งรวมกระทั่งมนุษย์ แต่เทพเจ้านั้นต่างก็เป็นเพื่อนร่วมโลกของมนุษย์และตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมคือ หลักปรัชญาที่ว่าด้วยกฎของการกระทำว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือเทพเจ้าก็ต้องตกอยู่ในกฎของความจริงของโลกที่ว่าด้วยสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขังและอนัตตา ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงกฎนี้ไปได้

อนึ่ง หากพิจารณาจากกำเนิดของเทพเจ้าพุทธ ๓ ประการเห็นว่าเทพเจ้ามีกำเนิดแบบโอปปาติกะคือแบบผุดเกิดด้วยอำนาจของกรรมดีที่ได้กระทำมาแล้วในอดีตชาติ และสามารถแบ่งประเภทของเทพเจ้าได้เป็น ๓ ประเภทหลักคือ (๑)อุบัติเทพ (๒)สมมติเทพ (๓)วิสุทธิเทพ

การวิเคราะห์ความเป็นเทพและความมีอยู่ของเทพในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่าเทพซึ่งมีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในพระสูตรต่าง ๆ เช่น ในบุพพิง ๔ ประการ ที่กล่าวไว้ว่าเจ้าเสด็จโปรดสัตว์ เช่น ไม่ขาดแสดงธรรม ขามคำสอนภิกษุ ดึกมาทรงแก้ไขปัญหาหมู่เทพเหล่าเทวดา แสงสว่างออกมาทรงตรวจตราคู่สัตว์โลก นอกจากนั้นยังมีปรากฏในพระสูตรบางบทว่า หมู่เทพทั้ง ๕ ตน ได้ร่วมกันกล่าวณะโมทั้ง ๕ บท และได้กล่าวอาราธนาเพื่อฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าตามที่กล่าวมานี้พอแสดงให้เห็นว่าเทพมีอยู่จริง และในศาสนาพราหมณ์ได้มีการบวงสรวงอันนวยนขอพรจากเทพตลอดถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมจะมีการบวงสรวงบูชาเทพสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน